

kommentit tulivat kirjatuksi mukaan strategiatyön valmisteluun.

Lisätietoa Maahanmuuton tulevaisuus 2020 – strategian taustoista, hankkeista ja etenemisestä löytyy sisäasiainministeriön www-sivuilta: http://www.intermin.fi/fi/kehittamishankkeet/maahanmuutto_2020

Strategiatyö etenee edelleen eri muodoissaan niin, että se on tarkoitus lähettää lausuntokierrok-

selle loppuvuodesta ja hyväksyä vuoden 2013 tammi-kuun lopussa.

Kimmo Salminen
Tutkija, Siirtolaisuusinstituutti

The Future of Multiculturalism: Structures, Integration Policies and Practices
26-27.6.2012, University of Surrey, Guildford, Surrey, UK

Monikulttuurisuutta vai kulttuurienvälisyyttä? Eräitä tieteellisiä brittinäkökulmia

Osallistuin kesäkuun lopulla 2012 Englannissa, University of Surreyn politiikan laitoksella järjestettyyn vuosittaiseen yhteiskuntatieteelliseen ja kansainväliseen konferenssiin (*The Future of Multiculturalism: Structures, Integration Policies and Practices, 26-27.6.2012, University of Surrey, Guildford, Surrey, UK*). Konferenssin aiheena olivat monikulttuurisuus yhteiskunnallisten rakenteiden, kotouttamispolitiikkojen ja -käytäntöjen suhteen. Samoin kulttuurienvälisyyteen liittyviä teoreettia kysymyksiä tarkasteltiin.

Yhtenä keskeisenä teemana oli kysymys siitä, onko monikulttuurisuus-diskurssi väistymässä kulttuurienvälisyys-diskurssin tieltä. Monimuotoisuudesta ja integraatiosta tuotiin esiin lukuisia eri näkökulmia ja kokemuksia. Tässä artikkelissani puna-roin lyhyesti muutamia brittiteorioiden tämän hetken ”kuumia perunoita”. Ehkä joukossa oli vähän ’haalenneitakin’ perunoita.

Kuumat perunat

Suomalaisessa ja kansainvälisissä keskusteluissa maahanmuutosta puhutaan usein monokulttuurisia kansallisvaltioita ratkaisevasti muuttava-

na ilmiönä. Maat eivät ole tällöin enää pelkästään monimuotoisia, vaan jotkut ovat suorastaan super-monimuotoisia (superdiversity). Super-monimuotoisuudella tarkoitetaan sitä, että johonkin maahan on muuttanut paljon uusia, hyvin erilaisia etnisiä ryhmiä, mikä asettaa ennennäkemättömiä haasteita yhteiskuntapolitiikalle ja tutkimukselle (Vertovec 2007). Vaikka esimerkiksi Britanniassa maahanmuuton historia on pitkä, etniset vähemmistöt ovat aiemmin pitkälti tulleet entisen Brittiläisen Kansainyhteisön maista.

Mutta kuinka super-monimuotoinen Britannia oikeastaan on? Mikä on tilanne muissa Euroopan maissa? Tutkija Phillip Connorin (Pew Research Centre, USA) esityksessä kyseenalaistettiin näkemys, että tilanne Iso-Britanniassa tai Ranskassa olisi radikaalisti muuttunut. Näissä maissa monimuotoisuus etnisten ryhmien suhteen on Connorin mukaan edelleen melko vakiintunutta, kun taas uudemmissa maahanmuuttomaissa Pohjois- ja Etelä-Euroopassa uskonto- ja lähtömaa-monimuotoisuus on kirjavampaa.

Suomea tuskin voinee lukea super-monimuotoisten Pohjois-Euroopan maiden joukkoon? Suomen kannalta relevantimpi keskustelu voisikin olla enemmistö-vähemmistö-asetelmat. Professori Louis Dupontin (University Paris-Sorbonne, Rans-

Konferenssiin sisältyi vierailu idylliseen Watts Galleryyn Comptonin kylässä, Surreyssa, johon erikoistutkija Sirkka Komulainen osallistui.

ka) paperissa esitettiin seuraavia kysymyksiä viitaten Kanadan ranskankielisiin: 'Mihin' maahanmuuttajat kotoutetaan? Mitä on kulttuuri ja kenellä sitä on? Kenen näkemykset kustakin 'kulttuurista' ovat valtaapitäviä?

Monikulttuurisuus on sekä kuvaileva että instruktiivinen käsite, mutta samalla tulkinna-
rainen. Dupontin mukaan monikulttuurisuusdiskurssin, diskurssin käyttäjien ja monikulttuuristen paikkojen välillä ei ole itsestään selviä yhteyksiä. Voidaankin puhua monikulttuurisuuksista monikossa. 'Kohtuullisen sopeutumisen' (reasonable accommodation) käsite voisi auttaa luomaan tasa-painoa kansalaisuuden ja yksilön identiteetin välillä, niin ihmisoikeuksien kuin -arvojen suhteen.

Haalenneet perunat?

Professori Tariq Modoodin 'koulukunta' Bristolin yliopistossa on tunnetuimpia brittiläisiä monikulttuurisuus- ja monimuotoisuus-teorian (diversity) kehittäjiä. Koulukunnan viimeaikaisissa julkaisuissa on pohdittu, miten monikulttuurisuus eroaa kulttuurienvälisyydestä, jos eroaa. On väitetty, että kulttuurienvälisyys ei korvaa monikulttuurisuuden käsitettä (Meer & Modood, 2012).

Professori Ted Cantle (University of Coventry, UK) ajoi selkeämmin kulttuurienvälisyyden asiaa. Hän korosti, että tulisi siirtyä monikulttuurisuus- ja eriytymiskeskusteluista rakentavampiin, koheesioita edistäviin keskusteluihin. Tulee myös huomata, että kulttuurienvälisyys käsitteenä on huomattavasti laajempi kuin kulttuurienväläinen dialogi, eikä näitä kahta käsitettä siis pidä sekoittaa toisiinsa. Cantlen

mukaan teorioiden kannattajat tuskin ovat itse kokaan asuneet monietnisisissä naapurustoissa, joita he rutiininomaisesti luonnehtivat gheotoiksi. Segregatio on tällöin pääasiallisesti 'valkoinen' ongelma.

Cantle kehotti Britanniaa suuntaamaan katseen-
sa enemmän tulevaisuuteen: pian Kiina, Intia ja Brasilia jyräävät lopullisesti Britannian ohi talousmahteina. Tällöin kulttuurienvälisyys ja maailmankansalaisuus ovat väistämättömiä tosiasioita. Uudenlainen, rauhallisempi maailmankansalaisuus vaatii Britannialta muutoksia esimerkiksi koululaisten opetukseen kansallisesta/kansainvälisestä historiasta ja monikulttuurisuudesta. Samoin muutoksia tarvitaan anglikaanisen kirkon ja valtion välisiin suhteisiin.

Ilmeisesti monikulttuurisuus vastaan kulttuurienvälisyys -keskustelusta odotettiin yleisön taholta räväkämpää: kaksinkamppailua ei suinkaan käyty verissä päin. Esimerkiksi Yhdysvalloissa on kuulemma siirrytty pois tällaisista vastakkainasetteluista, ja nykyään puhutaan muun muassa 'jälki-rodullistavasta' ajasta (post-racialisation). Wiewior-
kan (2012) mukaan koko vastakkainasettelua luonnehtii anglosaksien etnosentrismi. Ylipäänsä monikulttuurisuus-teoretisointia kritisoitiin sen kulttuurisidonnaisuudesta ja jälkikolonialista keskustelua 'menneessä elämisessä'. Sanottiin esimerkiksi, että monikulttuurisuus on syntynyt demografisen evoluution tuloksena idän ja lännen välillä.

Olisiko jo aika siirtää keskustelua toisiin suuntiin? Työryhmissä näin tehtiinkin. Todettiin muun muassa, että 'life travels' (A. Broeckerhoff & M. Hardy, Coventry University, UK) eli elämä yksinkertaisesti liikkuu paikasta toiseen. Monikulttuurisuus on käytännön yllirajainen tosiasia, jonka käsittelemiseen tarvitaan kulttuurienvälisyystaitoja. Tällöin tulee siirtyä kielistä kommunikaatioon, ja klikkiytyneistä nurkkakunnista vuorovaikutukseen toisten kanssa.

Perunaa purtavaksi tulevaisuudessa – myös Suomessa

Viimeisessä plenaarissa ja loppukeskustelussa esitettiin seuraavia kysymyksiä Britannian kannalta, mutta samoja kysymyksiä voitaisiin mielestäni ihan hyvin kysyä myös Suomessa:

1. How is Britishness understood by politicians and how should it be? (Miten poliitikot ymmärtävät

suomalaisuuden ja mitä suomalaisuuden tulisi olla?)

2. Why is Britishness important? (Miksi suomalaisuus on tärkeää?)
3. Is it acceptable for politicians to use the education system to shape Britishness? What powers do/should they have? (Onko hyväksyttävää, että poliitikot käyttävät koulutusjärjestelmää suomalaisuuden muokkaamisen välineenä? Mitä valtaa poliitikoilla on/tulisi olla?)

Lisäksi poliitikkojen sijasta voitaisiin kylmästi käyttää sanaa 'media': miten media muokkaa suomalaisuuden, monikulttuurisuuden ja kulttuurien välisyyden käsitteitä Suomessa.

Viitteet:

Meer, N. & Modood, T. (2012) How does interculturalism contrast with multiculturalism *Journal of Intercultural Studies* 35(2): 175–196.

Vertovec, S. (2007) Super-diversity and its implications *Ethnic and Racial Studies* 29(6): 1024–54.

Wieviorka, M. (2012) Multiculturalism: a concept to be redefined and certainly not replaced by the extremely vague term of interculturalism *Journal of Intercultural Studies* 35(2): 225–231.

Sirkka Komulainen
Erikoistutkija, Siirtolaisuusinstituutti

Nordic Migration Research board had a meeting at the Institute of Migration 12.8.2012.

The chair of the board is Research Professor Hilde Lidén, Institute for Social Research, Oslo (in photo 5th from the right). Photo: Elli Heikkilä.